

Základy práce s informačními zdroji pro bakalářské studenty ZUR

Brno, 24. 10. a 14. 11. 2024

**Mgr. Dana Vlachová, DiS.
Ing. Martina Nedomová, DiS.**

Osnova lekcí:

- seminář
 - ❖ dotazy k úvodní přednášce, cvičením
 - ❖ základy vyhledávacích technik, tvorba rešeršního dotazu
 - ❖ praktické vyhledávání v multioborových databázích

- seminář
 - ❖ dotazy k úkolům
 - ❖ Discovery MUNI a další nadstavbové nástroje
 - ❖ elektronické knihy
 - ❖ **zadání online cvičení na e-zdroje**

- seminář
 - ❖ databáze mediálních zdrojů
 - ❖ vyhledávání v databázích NewtonOne, PressReader a ProQuest
 - ❖ **zadání závěrečné rešerše**

- přednáška
 - ❖ citace, plagiátorství
 - ❖ **zadání online cvičení na citace**

Práce s EIZ I. - cíle dnešní lekce

- ❖ naučit se základy vyhledávacích technik (klíčová slova, logické operátory)
- ❖ vytvořit/položit rešeršní dotaz
- ❖ vyzkoušet si praktické vyhledávání ve vybraných databázích článků a časopisů
- ❖ praktická cvičení (slouží k „poznání“ databází, pomůže Vám to při zpracování rešerše, vyhotovení online cvičení a při další práci s informačními zdroji)

Vyhledávání

- 1. Téma a klíčová slova**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

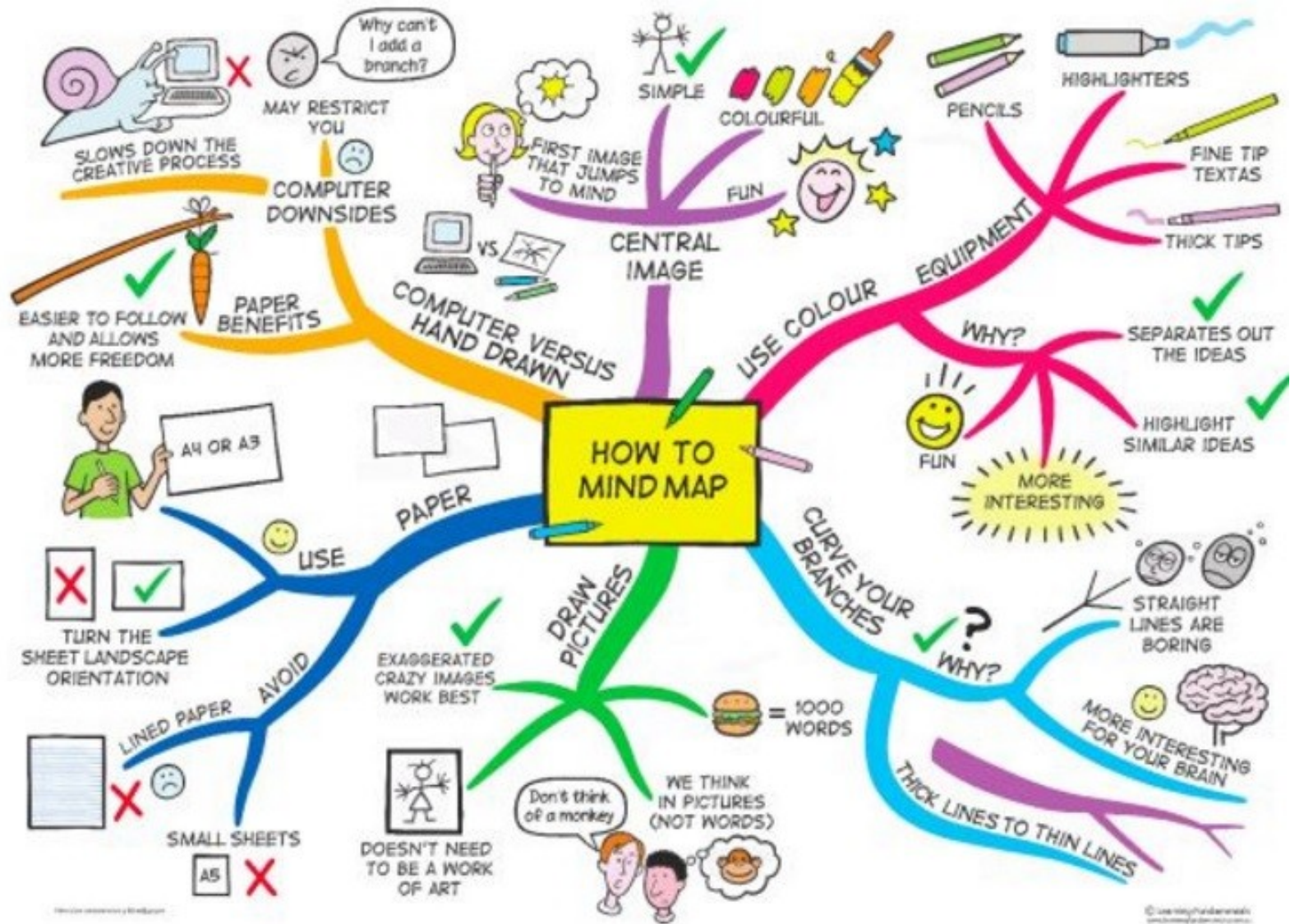
Téma a klíčová slova

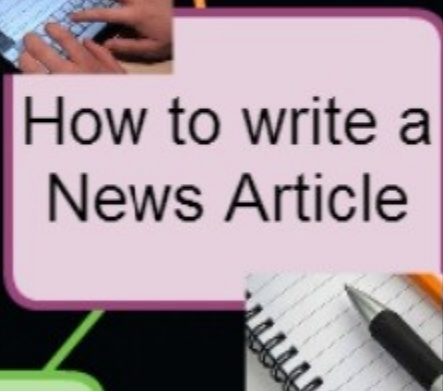
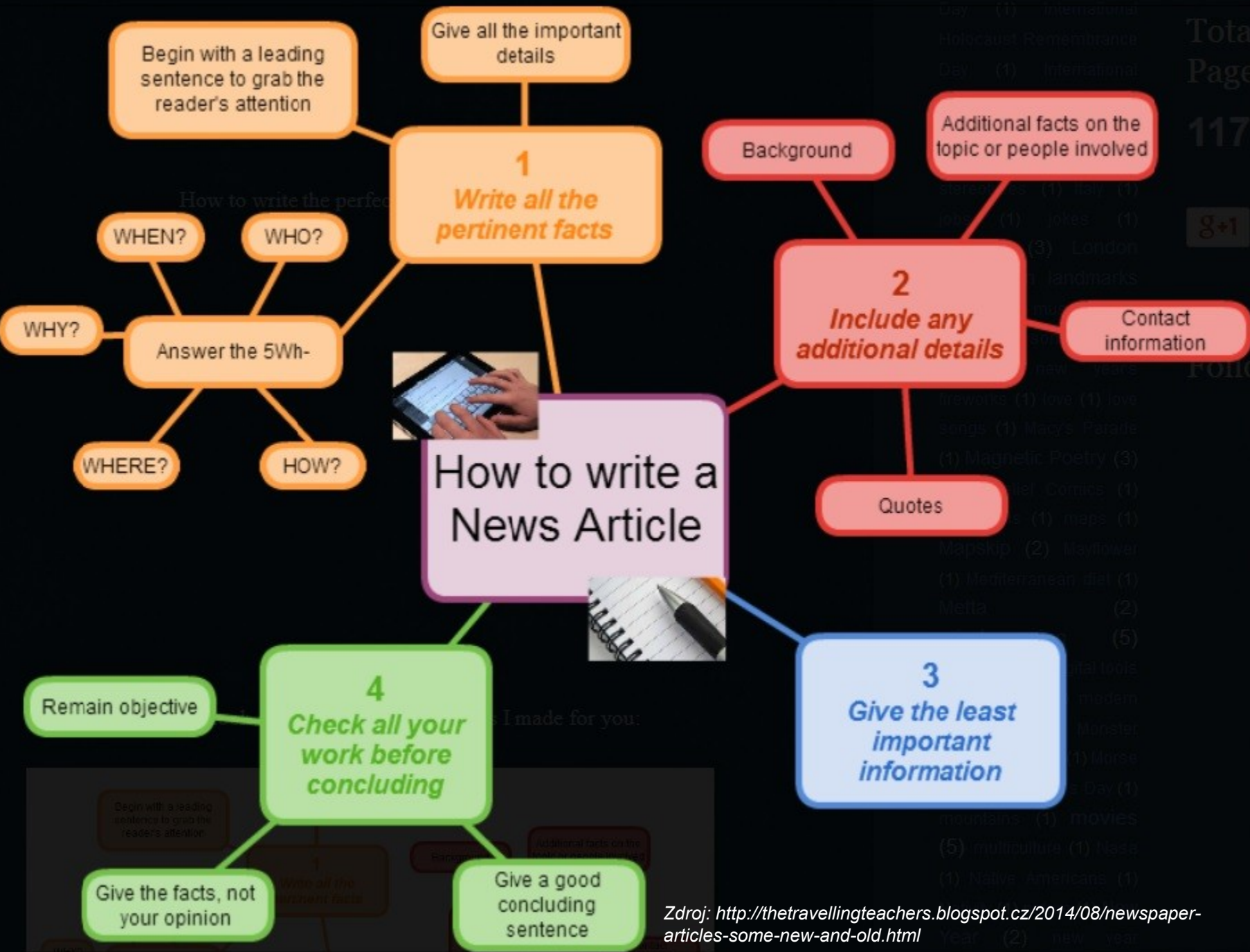
1) Zamyslete se o čem chcete psát

- ❖ je nutné mít dost informací o daném tématu (pokud se studiem problematiky začínáte, nebojte se využít učebnice, encyklopedie, radu vyučujícího apod.)

2) Zformulujte téma nebo problém

- ❖ lze využít tzv. myšlenkových map - grafické znázornění tématu -
- ❖ aplikace - Pět nejlepších nástrojů pro tvorbu myšlenkových map

Téma a klíčová slova II.

3) Vyjádřete téma ve formě

❖ **klíčových slov (hesel)**

- používejte zejména ***podstatná jména***
- příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

př. marketingová komunikace; sociální síť; propagace

❖ Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

př. novináři – Česko – 20.-21. st. [Katalog MU](#)

Téma → Výzkumná otázka

- ❑ Formulace tématu do výzkumné otázky

- ❑ Volba výzkumné otázky
 - ❖ **Příliš obecná:**
Jaký je vztah mezi státní regulací a energetickou účinností?
 - ❖ **Specifická:**
Jak program Zelená úsporám přispívá k energetické účinnosti v městě Brně?
 - ❖ **Triviální:**
Je Ruská federace vlivným energetickým exportérem?
 - ❖ **Netriviální:**
Jak Ruská federace využívá energii v zahraniční politice ve vztahu k pobaltským státům?
 - ❖ **Nerealizovatelná:**
Jaké osobní pohnutky vedly ministra Kubu k prosazování prolomení limitů pro těžbu uhlí v severních Čechách?
 - ❖ **Realizovatelná:**
Jaká jsou hlavní témata spojená s energetikou ve veřejném diskurzu vlády České republiky?

1. Téma a klíčová slova
- 2. Další specifikace**
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odborné časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ **forma (odborná x populárně naučná)**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

MUNI Ústřední
FSS knihovna

Google (Scholar) - tipy pro vyhledávání

- Profil na GS
př. **Lenka Waschková Císařová**
- Vyhledávání na konkrétní stránce
př. ***burgr site:fss.muni.cz***
- Definice
př. ***define:cyberbullying***
- Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL
př. ***related:muni.cz***
- Typ dokumentu
př. ***filetype:pdf***

Get More Out of Google

[Infographic: Get More Out of Google](#)

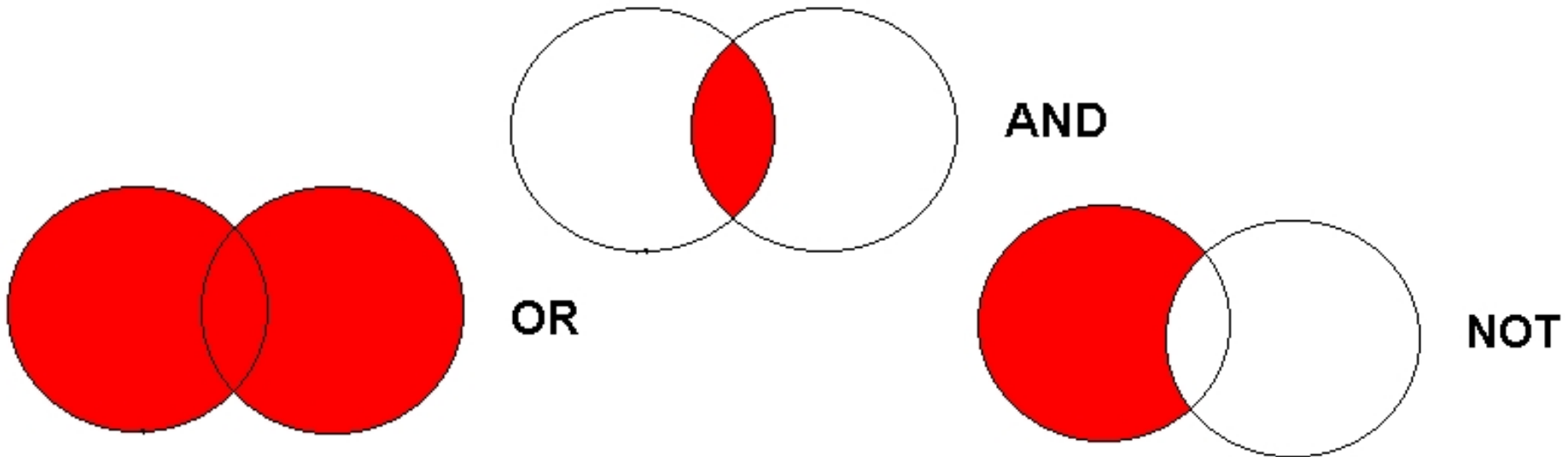
1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik - operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- ❑ Logická negace - operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Strategie Boolovského modelu

- ❖ nejrozšířenější
- ❖ kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

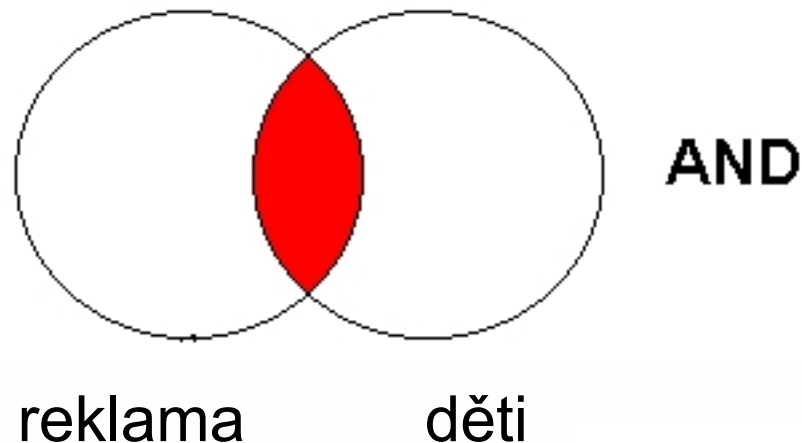

Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

př. reklama AND děti

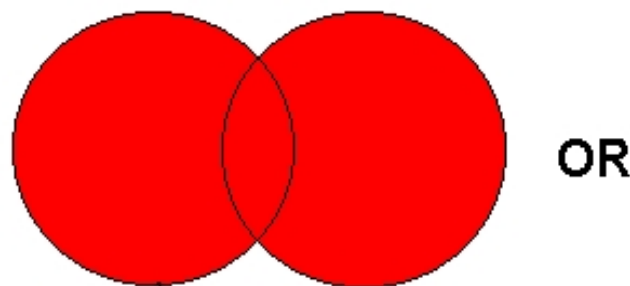

Operátor OR

❑ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

př. mediální pedagogika
OR mediální výchova

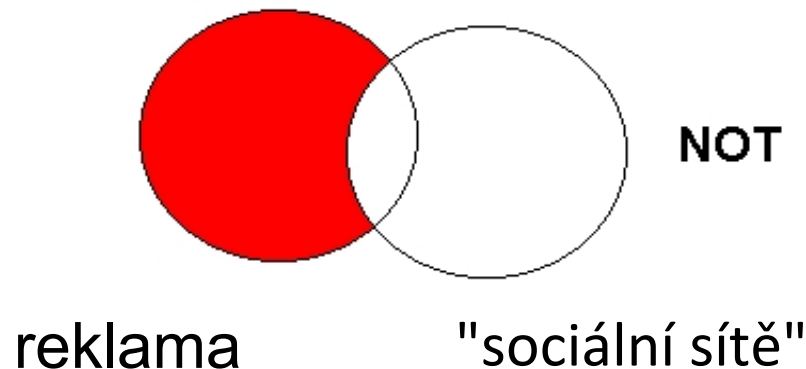
mediální pedagogika mediální výchova

Operátor NOT

□ Logická negace

- ❖ **Vyloučí ty** záznamy o dokumentech, **které obsahují označené klíčové slovo**
- ❖ **Záleží na pořadí klíčových slov**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**

př. reklama NOT
"sociální sítě"

Krácení termínů (truncation)

□ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

př. žurnalis* - vyhledá žurnalisté, žurnalistika, žurnalistický atd.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

př. "mediální komunikace"

Příklady

Social networks AND adolescents AND cyberbullying

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

adolescents OR teenagers AND social networks OR social media AND cyberbullying - *špatně zadaný dotaz*

(adolescents OR teenagers) AND (social networks OR social media) AND (cyberbullying) - *dobře zadaný dotaz*

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ Prohlížení (browsing)
- ❑ Vyhledávání (searching)
 - ❖ jednoduché
 - ❖ pokročilé

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- ❑ Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- ❑ Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- ❑ Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

❑ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

❑ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

Zužte dotaz

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

Přidejte omezení

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů:

- ❑ **relevance** - nakolik odpovídají výsledky vyhledávání zadanému vyhledávacímu dotazu (v databázích lze řazení výsledků nastavit také např. dle abecedy, času)
- ❑ **důvěryhodnost zdroje**
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- ❑ **pravidelná aktualizace**
- ❑ **odbornost**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace

- tisk
- uložení
- export do citačního manageru (např. [EndNote Web](#), [Zotero](#), [Citace.com](#))

Praktické vyhledávání v databázích

Praktické vyhledávání v databázích

❑ Sage Journals Online

❑ Taylor&Francis

Databáze Sage Journals - Humanities and Social Sciences + Sage Deep Backfile Package

- zahrnuje asi 750 titulů plnotextových z humanit. a sociál. věd časopisů od vydavatelství Sage Publications od roku 1999 do současnosti + archiv, který obsahuje starší ročníky cca 450 časopisů od prvního vydaného čísla každého časopisu až do konce roku 1998.

Sage Journals

I have access via:

Masarykova
univerzita

Access/Profile

Cart

Browse by discipline ▾

Information for ▾

Discover world-class research

Enter search terms...

[Advanced search](#)

Browse journals by discipline

Health Sciences

Life & Biomedical
Sciences

Materials Sciences &
Engineering

Social Sciences &
Humanities

All Sage Journals

Databáze Taylor&Francis

- kolekce Social Science & Humanities Library - obsahuje více jak 1400 titulů v rámci 14 subkolekcí od počátku vydávání konkrétního časopisu do současnosti (retrospektiva od roku 1997) + "Classic Archive,, - archivní ročníky titulů od počátků vydávání do konce roku 1996.

Search peer-reviewed journals and articles

Enter keywords, authors, DOI, etc

[Advanced search](#)

5,276,000+ articles

 [Find a journal](#)

Explore journals and articles by subject

Search and explore the millions of quality, peer-reviewed journal articles published under the Taylor & Francis, Routledge and Dove Medical Press imprints.

[Area Studies](#)

[Economics, Finance, Business & Industry](#)

[Health and Social Care](#)

[Physical Sciences](#)

[Arts](#)

[Education](#)

[Humanities](#)

[Politics & International Relations](#)

Doporučení pro praktické vyhledávání v databázích

- Zkuste si projít doporučené databáze. Vyzkoušejte si funkce **Browse** (listování) v časopisech a **Search** basic nebo advanced (vyhledávání).
- Při zobrazení konkrétního časopisu se podívejte na **informace** o časopisu či jak hluboko sahá archiv časopisu (které roky jsou dostupné).
- Zkuste si vytvořit svůj **účet** v databázi a zjistěte, jaké další možnosti nabízí (např. alerty, ukládání vyhledávání, atd.)
- Zadejte si **rešeršní dotaz** pomocí KS a různých limiterů (čas, jazyk, obor, atd.), které jste si připravili na začátku prezentace.
- Proklikejte si nalezené **výsledky**, zobrazte si konkrétní záznamy – informace o článku, abstrakt, klíčová slova, plný text článku.
- Další databáze najdete i s popisy jejich obsahu najdete na <https://ezdroje.muni.cz>

Shrnutí

Doporučené databáze

- ❑ Sage Journals Online
- ❑ Taylor&Francis

❑ Literatura

- STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka a ILAVSKÁ, Jana. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010. ISBN 9788022328487.

❑ Obrázky

- <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/b1/8c/7d/b18c7dde7e01870bd4715b308241c155.jpg>
- <http://thetravellingteachers.blogspot.cz/2014/08/newspaper-articles-some-new-and-old.html>
- <http://spencerjardine.blogspot.cz/2012/02/boolean-search-strategies-videos.html>
- <https://www.dailyinfographic.com/get-more-out-of-google-infographic>

Děkujeme vám za pozornost

**Mgr. Dana Vlachová, DiS.
Ing. Martina Nedomová, DiS.**

vlachova@fss.muni.cz
nedomova@fss.muni.cz